

Dr. Asmin Kavas¹
Araştırmacı

Şehir Çalışmaları Programı
Bölge Çalışmaları Programı

24 HAZİRAN SEÇİMLERİNE DOĞRU SİYASİ PARTİLERİN SEÇİM BEYANNAMELERİNDE; “YEREL YÖNETİMLER”²

24 Haziran'da yapılacak Cumhurbaşkanlığı seçimleri ile aynı gün yapılacak olan 27. dönem milletvekili genel seçimleri için geri sayım başladı. 13 Mart 2018 Resmi Gazetede yayımlanan “Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun” ile birlikte, Türk siyasi hayatında ilk kez siyasi partiler ittifak yaparak seçime girecekler. AKP ve MHP Cumhurbaşkanlığı İttifakı, CHP, İyi Parti ve Saadet Partisi Millet İttifakı adı altında seçim yarışında yer alacak ve seçimlere toplam 8 parti katılacak³.

24 Haziran seçimleri ayrıca 16 Nisan 2017'de yapılan Anayasa değişikliği referandumunda kabul edilen Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemine geçiş seçimidir. Bu dönem, Türkiye'de başkanlık sisteminin son yıllarda giderek daha yüksek sesle tartışılmaya ve sistemin taraftarları ve karşıtlarının argümanlarının daha fazla netleşmeye başladığı bir dönemdir. Başkanlık sistemi bağlamında tartışılmalı alanlardan birisi de yerel yönetimlerdir ve yeni sistemde yerel yönetimlerin konumu meselesi Türkiye'de devam eden hükümet sistemi tartışmalarının önemli bir parçasını oluşturmaktadır. Ancak yerel yönetimlere yönelik yapılan

¹ <http://www.tepav.org.tr/tr/ekibimiz/s/1339/Asmin+Kavas>

² Bu çalışma kapsamında yasama döneminde mecliste grubu bulunan ve bunun yanında ittifak çatısı altında seçimlere katılan ve 6 siyasi partinin (AKP, MHP, CHP, İYİ SHP ve HDP) seçim beyannameleri incelenmiştir. Çalışmada, siyasi partilerin yerel yönetimlere ilişkin vaatleri, 7 ana başlık (yerel yönetim algısı ve hizmette halka yakınlık, “kaynakların yeniden düzenlenmesi ve kaynak yönetimi”, “yerel yönetimlerde hizmet kalitesinin artırılması ve yeni yetkiler”, “yerel yönetimlere ilişkin idari düzenlemeler”, “yerel yönetimlerle merkezi yönetimin ilişkisi”, “yerel yönetimlerde katılımcılığın desteklenmesi”, “yerel yönetimlerde şeffaflık ve hesapverebilirlik) kapsamında ele alınmıştır.

³ 27. dönem milletvekili seçimlerine, AK Parti, CHP, HDP, HÜDA PAR, İYİ Parti, MHP, Saadet Partisi ile Vatan Partisi katılacak. BTP seçimlerden çekildi. BBP'nin adayları AK Parti, DP'nin adayları ise İYİ Parti listelerinden seçime gireceklerdir.

tartışmaların içerikten ziyade siyasi boyutta, ideolojik endeksli bir şekilde ele alındığı görülmektedir. Sistem tartışmalarının bu bağlamda gelişmesi, önerilen sistemin sağlıklı bir zeminde tartışılmasını engellemektedir. Tartışmaları güçlü bir temele yerleştirmek için yeni sistemin yerel yönetim alanına etkilerine ilişkin bakış açısının ortaya konulması gerekir. Bu kapsamda yeni sistemde yerel yönetimlere ilişkin;

- **Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemine geçiş ile beraber yerel yönetimler alanında atılmak istenen somut adımlar nelerdir?**
- **Yeni sistemde nasıl bir yerel yönetim modeli öngörülmektedir?**
- **Önümüzdeki süreçte yerel yönetimler alanında atılmak istenen somut adımlar nelerdir?**
- **Siyasi partiler yeni dönemde yerel yönetimler için nasıl bir süreç öngörmektedir?**
- **Yerel yönetimlere ilişkin yeni sistemde hangi temel alanlar önceliklendirilmiştir? gibi sorular akıllara gelmektedir.**

Bu çalışma kapsamında, yeni sistemde yerel yönetimlere ilişkin yukarıdaki sorulara cevap aranmak istenmektedir. Çalışmanın temel amacı, seçimler öncesinde kamuoyunu bilgilendirmek ve Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemine geçiş ile beraber siyasi partilerin yerel yönetimler alanına ilişkin önerilerini karşılaştırmalı olarak sunmaktır. Çalışma, Adalet ve Kalkınma Partisi (AK Parti), Cumhuriyet Halk Partisi (CHP), Milliyetçi Hareket Partisi (MHP), Halkların Demokratik Partisi, (HDP), İYİ Parti ve Saadet Partisi'nin 2018 Genel Seçimlerine yönelik seçim beyannamelerinde yerel yönetimleri ve yerelleşmeyi nasıl ele aldıkları dikkate alınarak incelenmiştir.

Çalışmada altı siyasi partinin yerel yönetimler alanına ilişkin somut önerileri ve düşünceleri, “yerel yönetim algısı, merkezi yönetim-yerel yönetim ilişkisi ve hizmette halka yakınlık”, “kaynakların yeniden düzenlenmesi ve kaynak yönetimi”, “yerel yönetimlerde hizmet kalitesinin artırılması ve yeni yetkiler”, “yerel yönetimlere ilişkin idari düzenlemeler”, “yerel yönetimlerde katılımcılığın desteklenmesi, şeffaflık ve hesap verebilirlik” başlıkları altında değerlendirilmiştir.

Çalışma kapsamında siyasi partilerin genel olarak yerel yönetimlere ve yerelleşmeye ilişkin yaklaşımları incelendiğinde; aslında altı partinin de yerel yönetimlerin kaynaklarının artırılması, hizmet modellerinin geliştirilmesi, katılımcılık, şeffaflık ve hesap verebilirliğin geliştirilmesi konularında hemfikir olduğu görülmektedir. Bununla birlikte bu alanlarda çözüm olarak ortaya konulan somut öneriler, söz konusu partilerin yerelleşme ve yerel-merkez ilişkisi konularına bakışlarının ipuçlarını yansıtmaktadır. Bu ipuçları, bir sonraki bölümde yukarıda belirtilen alt başlıklar kapsamında ele alınacak ve tartışılacaktır.

Yerel Yönetim Algısı, Merkezi Yönetim-Yerel Yönetim İlişkisi ve Hizmette Halka Yakınlık

Yerelleşme kavramı merkezi idarenin bir takım yetki, kaynak ve sorumluluklarının taşra ve yerel yönetim kuruluşlarına devretmesi anlamına gelmektedir. Bir ülkedeki kamu yönetiminin ne kadar yerelleştiğini ölçmek için en sık kullanılan gösterge, toplam kamu harcama ve gelirleri içinde yerel yönetimlerin paylarıdır. Türkiye bu anlamda da 2011 yılından bu yana yapılan harcamalar dikkate alındığında OECD ülkeleri arasındaki sıralamalarda **en**

merkezileşmiş ülkelerden biridir⁴. Kuşkusuz yerelleşmenin tek başına kamu hizmetlerini iyileştireceği hususu oldukça tartışmalıdır; ancak aşırı merkezleşmenin de ülkenin (özellikle Türkiye gibi büyük bir coğrafyaya yayılmış bir ülkenin) yerelliklerinin farklı ihtiyaç ve sorunlarına tek tip hizmet modeli ve çözümler sunarak, kamu hizmetlerinin kalitesini düşürdüğü çok bilinen bir durumdur. Buna ek olarak Avrupa Konseyi ve Avrupa Birliği yerel yönetimlere demokratikleşme açısından önem vermekte ve kamu hizmetlerinin öncelikle o hizmetten yararlanacaklara en yakın idari birim tarafından sunulması anlamına gelen “yerellik ilkesine” (subsidiarite) vurgu yapmaktadır.

Türkiye'nin idari sistemi geçtiğimiz 90 yılda hemen hemen aynı kalmıştır. Bu süre içinde kentli nüfus oranının %25'ten neredeyse %90'lara çıkması karşısında, Türk İdari sisteminde tek yenilik; 1980'lerin başında büyükşehir belediyelerini kurmak olmuştur. Bu durum kuşkusuz artan nüfusun ihtiyaçlarını karşılamada belediyelerin kaynaklarını ve bazı yetkilerini artırmış olmakla beraber; bir bütün olarak kamu hizmetlerinin merkezi olarak belirlenmesi ve sunulması gerçeğini değiştirmemiştir.

1980'li yılların ardından 2000'li yıllarla beraber yerel yönetimler alanında gerçekleştirilen yasal düzenlemeler; yerel yönetimlerin yetki ve sorumluluk alanlarını genişletmiş ve merkezi vesayetin daraltılmasına yönelik adımlar atmış olsa da; gerçek anlamda bir yerelleşme gündemi yaratmamış hatta 2011 yılında Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın kuruluşu ile birlikte merkezileşme eğilimleri bazı alanlarda artmıştır. Son yerel seçimlerin ardından yürürlüğe giren 6360 sayılı Kanun ile önemli sayıda küçük belediyenin kapandığı, belediye yetki alanlarının il/ilçe sınırlarına genişlediği ve nüfusun %75'ine hizmet sunar hale gelen yeni büyükşehir belediyeleri uygulamasından elde edilecek deneyimler ve 16 Nisan 2017'de yapılan Anayasa değişikliği referandumunda kabul edilen Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemine geçiş, 24 Haziran seçimleri ile birlikte daha kapsamlı bir yerelleşme tartışmalarını beraberinde getirmiştir⁵. Bu tartışmalardan ilki, yerelleşmenin en önemli ayağını oluşturan yerel yönetimlerin, yeni sistemde altı siyasi partinin seçim beyannamesinde nasıl ele alındığına yöneliktir.

Yerel yönetim kavramı **AK Parti** tarafından 24 Haziran seçimleri için hazırlanan seçim beyannamesinde⁶, vatandaşlara en yakın ve yerel taleplere en duyarlı hizmet birimleri olduğu vurgusu üzerinden yapılmış; yerel yönetimler, yerel nitelikteki her türlü kamu hizmet sunumunun asıl sorumlusu olduğu bağlamında ele alınmıştır. Yerel yönetim kavramı **CHP**'nin 2018 seçim beyannamesine⁷ göre, hizmette halka yakınlık, idari ve mali özerklik ilkeleri üzerinden şekillenmektedir. **MHP**⁸ ise kavrama doğrudan açık bir tanımlama getirmese de, yerel yönetimlerin görev dağılımının yeniden ele alınması vurgusunu yapmaktadır. **İYİ Parti**⁹, halka hizmet, etkin katılım, adil ve eşit temsil, birlikte yönetim, siyasal sorumluluk, verimlilik, şeffaflık ve hesap verebilirlik ilkeleri üzerinden yerel yönetim olgusunu açıklamaktadır. **HDP**¹⁰, de her ne kadar seçim beyannamesinde yerel yönetim kavramını doğrudan ele almasa da yerel yönetimlerin idari ve mali özerkliklerinin artırılmasına yönelik yapmış olduğu vurgularla dikkati çekmektedir. **Saadet Partisi** ise ne

⁴ Ayrıntılı veriler için bkz: <http://www.oecd.org/gov/government-at-a-glance-22214399.htm>

⁵ Ayrıntılı değerlendirmeler için bkz: http://www.tepav.org.tr/upload/files/1328885243-7.Yerellesmede_Bir_Ileri_Iki_Geri.pdf

⁶ Ayrıntılı bilgi için bkz: <http://www.akparti.org.tr/site>

⁷ Ayrıntılı bilgi için bkz: <https://new.chp.org.tr/gundem>

⁸ Ayrıntılı bilgi için bkz: http://www.mhp.org.tr/mhp_index.php

⁹ Ayrıntılı bilgi için bkz: http://iyiparti.org.tr/assets/pdf/secim_beyani.pdf

¹⁰ Ayrıntılı bilgi için bkz: <http://www.hdp.org.tr/tr/materyaller/24-haziran-secimleri/11967>

seçim beyannamesinde ne de parti programında doğrudan ya da dolaylı olarak yerel yönetim kavramına yönelik bir açıklama veya hedef belirtmemiş, yerel yönetimler alanına kapsamlı bir yer ayırmamıştır¹¹ Ancak içinde bulunduğumuz dönemde yayımlanmış oldukları “Yerel Yönetimler Okulu Ders Kitabı”nda¹² Milli Görüş ışığı altında yerel yönetimleri, “herkese hizmet, herkese adalet, hemşehricilik ve bölgecilik yapmamak, partizanlık yapmamak, dini değerlere önem verme, asgari maliyet azami yarar prensibi ile çalışmak, yeni kaynaklar bulmak, tasarrufa azami itina göstermek, rüşvet ve yolsuzluğu önleme” başlıkları altında ele almıştır.

AK Parti, yerel yönetimlerin sorumluluk alanının genişletilmesi ile birlikte, kamu yönetiminde vatandaşlara yönelik sunulacak hizmetlerin kalitesinin artacağı ve bürokratik iş ve işlemlerinin süre ve maliyetlerinin azalacağı vurgusunu ön plana çıkarmıştır. Bunun yanında temel olarak merkezi idare için gereksiz yük oluşturan hususlarda merkez-taşra ve merkezi idare yerel yönetimler ilişkisini de güçlendirecek yasal düzenlemelerin hayata geçirileceğinin önemi üzerinde durmuştur.

CHP, merkezi ve yerel yönetimler arasındaki yetki ve sorumluluk paylaşımını yerelleşme esasına göre yeniden düzenleneceğini belirtmektedir. Özellikle yeni büyükşehirlerin kurulması ile ilgili 6360 sayılı yasaya yönelik eleştirilerine seçim beyannamesinde yer vermektedir. CHP tarafından 6360 sayılı Yasa sonrasında büyükşehir statüsündeki illerde, il özel idarelerine ve köylere tüzel kişiliklerini yeniden kazandırılacağı, büyükşehir kapsamında olmayan illerde ise il düzeyinde belediye hizmet birlikleri kurulacağı vurgusu yapılmıştır. Söz konusu partinin milletvekillerinin Meclisteki söylemlerinde de bu anlayışa paralel unsurlar ön plana çıkmaktadır. Bunlardan ilki, 6360 sayılı Kanun ile ilgili tartışmalarda CHP’li temsilciler tarafından özellikle kırsal alanda yaşayan vatandaşların karar mekanizmalarına katılımlarının zorlaşacağı vurgulanmıştır. Tüzel kişiliği kaldırılan köylere hizmet götürmede yetersizlikler yaşanacağı, hizmet maliyetlerinin artacağı; bunun da kırdan kente göçü hızlandıracağı ve tarım sektörüne zarar vereceği, partinin söz konusu kanun ile ilgili dile getirdiği diğer tepkilerdir. Bunun yanında CHP, kayyum uygulamasına derhal son verilmesi gerektiği ve yerel yönetimleri atanmışların değil seçilmişlerin idaresine bırakacağı vurgusuna da beyannamesinde yer vermiştir.

MHP 2015 yılına ait seçim beyannamesinde yerel yönetimleri tekrar düzenleyen 6360 sayılı yasayı idarenin bütünlüğü ilkesine aykırı olmakla ve yerel yönetimlere ait yetkilerin merkezi yönetime geçmesi ve bu durumda gelecekte ülkenin üniter yapısını tehdit edeceği vurgusu üzerinden yapmış olsa da, yeni beyannamesinde bu duruşundan uzaklaşarak, büyükşehir sayılarının artırılmasının önemi üzerinde durmuş ve yerel yönetimlerde ölçek ekonomisinden en üst düzeyde faydalanabilmesi ve hizmetlerin kaliteli sunulması algısını geliştirmeye çalışmıştır.

İYİ Parti, yerel yönetimlerin görev alanlarının yeniden tanımlanacağı; bu kapsamda büyükşehir, il ve ilçe ölçeğinde yeniden yapılandıracağı ve CHP’ye benzer şekilde 6360 sayılı yasa ile uygulamaya geçirilen bütün-şehir sisteminden vazgeçileceği vurgusu ile ön plana çıkmaktadır.

¹¹ Saadet Partisi Seçim Beyannamesi yazılı olarak basılmadığı için parti programı incelenmiştir. Ayrıntılı bilgi için bkz: <http://www.saadet.org.tr/yayinlar.php>

¹² “Saadet Partisi Yerel Yönetimler Okulu Ders Kitabı”, ayrıntılı bilgi için bkz: <http://www.saadet.org.tr/yayinlar.php>

HDP bir önceki seçim beyannamesinde yerel yönetimleri, “demokratik özerklik” olarak ifade eden yeni bir söylem üzerinden kurgularken, yeni beyannamesinde bu vurgudan uzaklaştığı görülmekte ve yerel yönetimleri demokratik özerkliğin ötesinde vatandaşa en yakın hizmet sunan bir birim olarak tarif edilmektedir. Bunun yanında CHP gibi kayyum atamalarının yerel siyaseti olumsuz yönde etkilemesi vurgusunu pekiştirerek, seçilme ihtimalleri halinde halkın seçme hakkı ve iradesinin gaspına dayanan kayyum uygulamasını sonlandırıp, görevden alınan belediye başkanlarını görevlerine iade edileceğini belirtmiştir.

Saadet Partisi, Yerel Yönetimler Okulu Ders Kitabı’nda yerel yönetimlere ilişkin yeni bir yapılanma veya örgüt modeline yer vermemekte, mevcut sisteme yönelik herhangi bir eleştiri getirmemekte, milli görüş ilkeleri doğrultusunda daha çok yasal düzenlemeler üzerinden yerel yönetimleri ders kitabı niteliğinde ele almaktadır. Bu kapsamda milli görüş ilkelerini temel alarak yerel yönetimleri ve seçilmiş karar organlarının hizmetleri nasıl sunacaklarını belirtmiş; “menfaati değil hizmet anlayışını hakim kılmak, İşi ehline vermek, her işi kaliteli, doğru, estetik ve hızlı ve ucuz yapmak” gibi ilkeleri yerel yönetimlerde prensip edindiğini vurgulamıştır.

Kaynakların Yeniden Düzenlenmesi ve Kaynak Yönetim

Saadet Partisi ve **MHP** seçim beyannamelerinde, yerel yönetimlerde kaynakların artırılması ve düzenlenmesine yönelik herhangi bir öneride bulunmazken; **AK Parti**, **CHP**, **İYİ Parti** ve **HDP** seçim beyannamelerinde, yerel yönetimlerin kaynaklarının yeniden düzenlenmesi ve yönetimi konusunda, birtakım öneriler getirmekte; merkezi idare tarafından yerel yönetimlere görevleri ile orantılı ve ihtiyaçlarına yönelik olacak şekilde kaynak aktarılması gerekliliği konusu üzerinde durmaktadır.

CHP ve **HDP** seçim beyannamelerinde, merkezi idare tarafından yerel yönetimlere aktarılan kaynakların nasıl ve ne şekilde kullanılacağına bizzat yerel yönetimler tarafından karar verilmesinin önemini altını çizmektedir. Yine HDP ve CHP seçim beyannamelerinde yerel meclislerin, yerelde toplanan vergilerin oranlarını kanunla belirlenen alt ve üst limitler çerçevesinde belirleyebilmesi konusunda benzer öneriler getirmiştir. **CHP**, OECD ve Avrupa ülkelerini referans alınarak, yerel yönetimlerin yetki ve kaynak kullanımının çeşitlenmesinin altını çizmiştir. **HDP**, toplu taşıma hizmetinin dezavantajlı kesimler için yerel yönetimlere yük getirmeden merkezi bütçe aracılığıyla sübvansede edileceğini vaat ederken; yerel ihtiyaçlara yönelik her türlü hizmetin yerel yönetimlerin bizzat kendilerinin sunacağı, yani dışarıdan hizmet satın alımı gibi yöntemlere başvurulmayacağını da vurgulanmaktadır. **İYİ Parti** de yerel yönetimlerin görev alanlarını yeniden tanımlanması ile birlikte merkezi yönetimin sağladığı kaynakların yerel yönetimler aracılığı ile kullanılmasının önünü açmak üzere çalışmaların yapılacağını belirtmiştir.

Yerel yönetimlerin borçlanma sistemi de kaynak yönetimi kapsamında incelendiğinde özellikle **AK Parti** ve **CHP**’nin söylemleri dikkat çekmektedir. İki siyasi parti de yerel yönetimlerin borçlanma sistemine ilişkin düzenlemelerin yeniden ele alınması gerekliliğine vurgu yaparken; CHP, 6360 sayılı Kanun ile kapatılan ilçe ve belde belediyelerinden büyükşehirlere devredilen borç yükünü azaltmak için gereken mali kaynağın merkezi idare tarafından sağlanacağı ve tekrar düzenleneceği üzerinde durmuştur. Ayrıca İller Bankası’nı, yerel yönetimlerin mali ve teknik ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde yeniden yapılandıracaklarını, turizm bölgelerinde yer alan belediye gelirlerini, yaz nüfusunu da dikkate alarak, merkezi hükümet bütçesinden sağlanacak kaynaklarla iyileştireceğinin altını çizmiştir.

AK Parti ise yerel yönetimlerin borçlanma sistemi ve hesap verebilirliğini güçlendirecek mahiyette düzenlemeler yapılacağını belirtmektedir. Kalkınmanın motoru olarak vurgulanan yerel yönetimlerin yatırımlarını üst düzeye çıkarabilmek için başta altyapı hizmetlerine merkezi idare koordinasyonunda yeterli kaynak tahsis edilmesini sağlayan ilave düzenlemelerin de yapılacağını altı çizilmektedir. Ayrıca AK Parti 2015 seçim bildirgesinde olduğu gibi bu beyannamesinde de yerel yönetimlerin öz gelirlerinin artırılacağına ilişkin bir taahhütte de bulunmaktadır. Bu arada unutmadan belirtmek gerekir ki, yerel yönetimlerin kaynaklarının artırılması konusunda son yasama döneminde AK Parti tarafından somut bir adım da atılmıştır. Hayata geçirilen 6360 sayılı Yasa öncesi bütçelerine yıllık 1,88 milyar TL transfer yapılan il özel idareleri kapatılmış, bununla birlikte yasa ile birlikte yerel yönetimlere genel bütçe vergi gelirlerinden transfer edilen paydaki artış 4,03 milyar TL'yi bulmuştur.

Yerel Yönetimlerde Hizmet Kalitesinin Artırılması ve Yeni Yetkiler

Hizmet kalitesinin ve kapasitesinin artırılmasına yönelik **AK Parti**, Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemiyle uyumlu biçimde yerel yönetimlere yeni yetki ve görevler verileceğini vurgulamış, merkezin görev alanında olan bazı işlerin yerel yönetimlere devredileceğinin altını çizmiştir. E-Devlet kapısına entegre edilen yerel yönetim hizmet sayılarının artırılmasını önermekte ve bu amaçla elektronik ve teknik altyapı çalışmalarına ağırlık vererek, yerel yönetimler bünyesinde kamu bilişim merkezleri ve insan kaynakları yönetim sisteminin daha iyi işlemesine yönelik çalışmaları destekleyeceğini belirtmektedir. Yerel yönetimlerle merkezi idare arasında güçlü koordinasyonlar kurulması yoluyla, sağlıktan eğitime, istihdamdan ekonomik hayatın gelişimine kadar şehri ve şehirliyi ilgilendiren her alanda yerel yönetimlerin etkin görev almaları sağlanacaktır. Ayrıca, yerel yönetimlerin kurumsal kapasitesini geliştirmek, hizmet standartlarını belirlemek, demokratik yönetim ve hesap verilebilirliği artırmak amacıyla Hizmet Envanteri Yönetim sistemi (HEYS), Ruhsat Bilgi Sistemi (RUBİS), e-Belediye ve Büyükşehir Belediyelerinde Hizmet Sunum Yöntemlerinin Geliştirilmesi Projeleri kapsamında başta büyükşehir belediyeleri olmak üzere yerel yönetim birimlerinde yeni yetkilerin tahsis edilmesi ve hizmet kalitesinin artırılması kapsamında, yeni yasal düzenlemelerin yapılacağı vurgulanmıştır. AK Parti tarafından yapılan diğer bir vurgu ise yerel yönetimler bünyesinde kadın dostu kentler modeline benzeyen, çocuk dostu şehirler modeli oluşturulacağı ve yaygınlaştırılacağıdır. Bunun dışında bir önceki seçim beyannamesinde de yer aldığı gibi bu dönem için de yerel yönetimlerin asgari hizmet standartlarını belirlemeye yönelik mevzuat çalışması başlatılacağı, temel belediye hizmetleriyle ilgili alanlarda hizmet standartları belirlenerek yürürlüğe konulacağı da vaatler arasındadır.

MHP ve **Saadet Partisi** yerel yönetimler bünyesinde vasıflı personel alımı yapılacağı üzerinde durmaktadır. **CHP**, bazı bakanlıkların taşra kuruluşlarının görev alanlarına göre belediyelere veya il özel idarelerine devredileceğinin altını çizmektedir. Ayrıca doğal afet riski yüksek olan yerleşim yerlerinde, afete karşı alınacak önlemleri ve afet sonrası müdahale planlamasını gibi planlama alanına yönelik yerel yönetimlerin hizmet alanlarını çeşitlendireceğini belirtmektedir.

İYİ Parti, mahalli idarelerin görev alanlarını yeniden tanımlanacağını ve merkezi yönetimin sağladığı kaynakların yerel birimler aracılığı ile etkili bir şekilde denetleyeceğini vurgulamıştır. Benzer şekilde, belediyelerin kurumsal kapasitelerini güçlendireceğini ve mevcut imkânlar çerçevesinde, kendilerine verilmiş olan görevleri etkili şekilde yerine getirmeleri için

kapasitesini artıracak ve gerekli donanım kavuşmalarını sağlayacak düzenlemelerin hayata geçirileceği vurgusunu yapmıştır. Bu kapsamda da başta Büyükşehir belediyeleri olmak üzere e-Belediye Hizmetlerinin yaygınlaştırılacağı belirtilmiştir.

HDP ise bir önceki beyannamesinde de belirttiği gibi yerel hizmet kalitesinin ve kapasitesinin artırılmasına yönelik olarak belediyelerde engellilere hizmet veren birimlerdeki tüm çalışanların engellilerden oluşması için gerekli zemin çalışmalarına öncelik vereceği vurgusunu yapmaktadır. Diğer yandan çocuk haklarının korunmasına yönelik de belediyelere bağlı olarak “Çocuk Hakları İzleme ve Değerlendirme Komisyonları” kurulması ve çocuk temelli alanlara yeterli kaynak aktarılması için olanakların artırılacağını belirtmektedir.

Altı siyasi parti de yerel yönetimlerin yetkilerinin ve olanaklarının görevleri ile orantılı olarak artırılacağı fikrinde uzlaşmakta ve bu düşünce kapsamında benzer ve birbirlerinden farklı olmak üzere çeşitli öneriler getirmektedirler. Bu öneriler incelendiğinde; **AK Parti**, kütüphane, kültür merkezi ve müze gibi kültürel tesislerin yönetimlerini yerel yönetimlere devredilmesi gerektiğine vurgu yapmaktadır. Bunun yanında AK Parti, i) merkezi idarenin desteği ile büyükşehir belediyeleri başta olmak üzere yerel yönetimlerde çalışan personelin kapasitelerini artırmaya yönelik ölçüt ve standartları belirlenmiş eğitim çalışmalarının düzenlenmesi; ii) merkezi idare ve yerel yönetim işbirliğinde e-devlet hizmetlerinin sunumu amacıyla dönemsel bilişim stratejilerini hazırlanması ve e-devlet çalışmalarının yaygınlaştırılması amacıyla Elektronik Belge Yönetim Sistemi (EBYS) ile tüm belediyelerin merkezle ve kendi aralarında elektronik ortamda yazışabilmelerinin sağlanması ve iii) kullanılan yerel yönetim modülleri ile yapacakları işlemlerin sistem üzerinden gerçekleştirilmesi vurgusunu yapmıştır.

CHP, HDP ve İyi Parti yerel yönetimleri ilgilendiren her türlü ihale, ulusal mekansal planlama dışındaki tüm plan yetkileri, imar değişikliği, kentsel dönüşüm gibi plan, program ve kararlarda yerel yönetimlere danışmadan tek taraflı karar alınmayacağı konusunda benzer görüşleri savunmaktadırlar. Bunun yanında üç siyasi parti de, yerel hizmetlere ilişkin belediye işletmelerinin ve şirketlerinin etkinliklerinin artırılması yönünde girişimlerin destekleneceğini vurgulamışlardır. CHP, Belediye İktisadi Teşebbüslerinin (BİT) üretim ve istihdama katkısının güçlendirilmesi için yeni düzenlemelere gideceği vurgusunu yaparken; HDP, yerel yönetimlere bağlı işletmelerin kooperatifler biçiminde örgütlenmesini sağlayacaklarını belirtmiştir. İyi Parti, Belediyelerin; hâlihazırdaki ortaklık, işletme ve şirketlerinin işlevlerini gözden geçirerek; sektörel ve mahalli ihtiyaçlar da dikkate alınarak, belediyelerin görev alanlarını artırılacağı belirtmiştir. Ayrıca turizm beldelerine sahip mahalli idarelerin, bütçe gelirlerinden % 5 daha fazla pay alması ve daha nitelikli personel istihdam edebilmesini öncelik verileceği vurgusu yapılmıştır.

MHP ve Saadet Partisi ise devletin fonksiyonlarının belirlenmesi suretiyle, görevlerin merkez, taşra ve yerel yönetimler arasında dağılımının tekrar yapılacağı ve bu kapsamda da stratejik işlevlerin merkezileştirileceği, yerel yönetimlere de daha etkin hizmet sunulabilecekleri operasyonel işlevlerin verileceği ve bu hizmetlerin yerelleştirileceği vurgusunu yapmışlardır.

Ayrıca CHP, Avrupa Konseyi üye kuruluşlarının yerel yönetimi tanımlayan ortak ilkesel metni olan Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı'na çekince konulan maddelerin gözden

geçirilerek, çekincelerin kaldırılması ve yerel yönetimlere yetki ve görev aktarımının hızlandırılmasının önemi üzerinde durmuştur.

Yerel Yönetimlere İlişkin İdari Düzenlemeler

Saadet Partisi ve MHP hariç diğer dört siyasi parti de seçim vaatlerinde, yerel yönetimlere ilişkin birtakım idari düzenlemeler önermektedir. Bu kapsamda özellikle **CHP**, **İYİ Parti** ve **HDP**, yerel yönetimlere ilişkin yasaların, yerel yönetimlerin ihtiyaçları da dikkate alınarak tekrar ele alınması ve düzenlenmesi konusunda benzer görüşleri savunmaktadır. CHP ve HDP, 6360 sayılı Yasanın tekrar düzenlenmesi gerekliliğine vurgu yapmaktadır. Yasayla büyükşehir belediyesi sınırlarını il mülki sınırı ile birleştiren ve bu doğrultuda tüzel kişiliklerini kaybetmiş köy, belde belediyeleri ve il özel idarelerine tüzel kişiliklerini tekrar kazandırılması ve ilçe belediyelerinin yetki ve işlevlerine yeniden kavuşturulması kapsamında, yasal düzenlemelerin ele alınacağını belirtmektedirler. **İYİ Parti** ise büyükşehir uygulamasını yeniden gözden geçirmek suretiyle kent ve kırsal ayrımında nüfus kıstası yanında coğrafi koşullar, ulaşım imkânları, hizmet sunumu, kırsal kalkınma hedefleri, vatandaş memnuniyet ve ölçek ekonomisi gibi unsurlar dikkate alınarak yeni bir kentsel idari yapılanmaya gidilecek düzenlemeleri hayata geçireceğini vurgulamıştır. Ayrıca 6360 sayılı Kanun bölgesindeki köylere tekrar tüzel kişilik kazandırılacağını altını çizmiştir. Ancak bu süreçte il özel idarelerini tekrar kurmayacaklarını, il özel idarelerinin görev, yetki ve sorumluluklarını köy birliklerinin üstlenmesini sağlayacaklarını belirterek bu noktada CHP ve HDP’den ayrılmaktadır. Ayrıca İYİ Parti, “Kamu Yönetimi Reform Yasası” ile; merkezi idareyi yeniden yapılandıracaklarını; merkez ile yerinden yönetim kuruluşları ve mahalli idareler arasındaki yetki, görev ve sorumlulukları ve mali ilişkileri çağdaş demokratik ilkeler çerçevesinde yeniden belirleyeceklerinin altını çizmiştir. **AKP** ise ayrıntılarına yer vermeden Büyükşehir Kanun Taslağını önümüzdeki dönemde yasalaştıracaklarını belirtmiştir. AK Parti’nin bu idari yapılanma önerisi ağırlıklı olarak 30 büyükşehir belediyesine ek olarak diğer illerde de yeni büyükşehir belediyelerinin kurulması, şeklinde yorumlanabilir.

Yerel Yönetimlerde Katılımcılığın Desteklenmesi, Şeffaflık ve Hesap verebilirlik

Bir önceki ve son yasama döneminde **CHP** başta olmak üzere **İYİ Parti** ve **HDP** özellikle 6360 sayılı Yasa nedeniyle vatandaşların karar mekanizmalarına katılım düzeylerinin azalacağı yönünde söylemler geliştirmişlerdir. Bu söylemlerin seçim beyannamelerine de yansdığı söylenebilir. Mecliste grubu bulunan tüm partiler seçim vaatlerinde yerel yönetimlerde katılımcılığın geliştirilmesini desteklemek üzere çeşitli öneriler geliştirmiştir. Bu öneriler incelenecek olunursa:

AK Parti, **CHP**, **İYİ Parti** ve **HDP** mahalli hizmetlere gönüllü katılımın teşvik edilmesi amacıyla, yerel sivil inisiyatiflerin etkinliklerinin artırılması vurgusunda birleşmektedirler. Bu kapsamda AK Parti, yerel yönetimler ile vatandaş arasında köprü görevi gören kent konseylerinin, mahalle meclislerinin çalışma sistemleri, işlevsellikleri ve yerel yönetimlerle birlikte hareket edebilme kabiliyetlerini artırmaya yönelik mevzuatta iyileştirmeye gideceklerini önermektedir. CHP ise planlama kararlarında kent konseyleri, mahalle meclisleri ve forumlarının etkinlik alanlarının artırılmasına ve mahalle örgütlenmelerinin oluşturulmasına destek sağlayacaklarını, muhtarlıklar bünyesinde kurmayı planladıkları Mahalle Konseyleri ile yeni bir katılım mekanizması oluşturacaklarını belirtmektedir. HDP ise

vatandaşın yönetime doğrudan katılımını sağlamak için, kent, halk, mahalle, kadın, gençlik meclisleri, ekoloji meclisleri, toplumsal ağlar, platformlar gibi gerekli mekanizmaların kurulmasının önünü açacaklarına değinmiştir. Bunun yanında CHP ve HDP, kadınların yerel yönetimlere geniş ve etkin katılımının sağlanacağı üzerinde durmuş; belli bir oranda cinsiyet kotasının belediye meclislerinde de uygulanmasını destekleyeceklerini belirtmişlerdir.

İYİ Parti ise tüm belediyeler için internet üzerinden sunması gereken asgari hizmetler ile katılımcılık mekanizmaları, şeffaflık ve hesap verebilirlik kriterlerini belirleyip; başta Büyükşehir belediyeleri olmak üzere e-Belediye Hizmetlerini yaygınlaştıracaklarını vurgulamıştır. Bunun yanında CHP ve HDP, kent mekânını ve yaşam alanlarını doğrudan ilgilendiren her türlü plan ve proje onay kararlarının yerel sivil inisiyatifler ve sivil toplum örgütlerinin katılımıyla birlikte yerel yönetimler aracılığı ile verileceği ve gerektiğinde de karar aşamasında yerel referanduma başvurulmasının zorunlu hale getirileceği konusunda uzlaşmaktadır. **MHP** ve **Saadet Partisi** ise kamu yönetiminin, bütün kurum ve kurallarıyla vatandaşın ortak taleplerini yerine getirmeye ve vatandaş memnuniyetini tesis etmeye yönelik olarak katılımcılık anlayışıyla tekrar yapılandırılacağını belirtmektedir.

Altı siyasi partinin seçim beyannamelerinde yerel yönetimlerin iş ve işlemlerinde şeffaflık ve hesap verebilirlik mekanizmalarını geliştirmeye yönelik önerileri mevcuttur. **AK Parti** beyannamesinde yerel yönetimlerin kurumsal kapasitelerinin artırılması, katılım ve şeffaflığın sağlanarak yerinden yönetim ve demokrasinin güçlendirilmesi amacıyla yerel yönetimlere ilişkin mevzuatların tekrar gözden geçirileceğini belirtmiştir. **CHP, İYİ Parti** ve **HDP**'nin seçim beyannamelerinde yerel yönetimlerin yatırım kararlarının, ihalelerinin ve harcamalarının kamunun ve halkın denetimine açık hale getirilmesine vurgu yaptıkları gözlemlenmektedir. **CHP**, belediyelerin yatırım kararlarının, ihalelerinin ve harcamalarının düzenli olarak internette ilan edilerek kamu ve vatandaşın denetimine açılması için teknik kapasitenin geliştirilmesi kapsamında düzenlemelerin yapılacağını, **İYİ Parti**, yerel yönetimlerin harcamalarının denetiminde fayda maliyet analizini de kapsayan ve verimlilik ve performans ölçen yöntemlerin uygulamaya konulacağı ve **HDP**, kamu ve yerel ihalelerin toplumsal denetime açılması için yeni bir teknik mekanizmanın geliştirileceği üzerinde durmaktadır. **MHP** ve **Saadet Partisi** ise kamu yönetimini hukukun üstünlüğünü, şeffaflığı, denetimi, hesap verebilirliği, demokrasiyi, katılımı, kamu yararını geliştirmeye yönelik olarak tekrar yapılandırılacağını belirtmektedir. Diğer bir taraftan **CHP** bir önceki seçim beyannamesinde olduğu gibi bu dönem içinde diğer partilerden farklı olarak imar planlarında hesap verebilirlik ve şeffaflık denetiminin sağlanabilmesi için yasal gereklilik olarak planların askıya asılarak duyurulmasının yanında, i) düzenli olarak internet üzerinden izlenebilmesine olanak tanınacak bir yapılanmaya gidileceğine, ii) belediye başkanlarının, yöneticilerinin servet beyanlarının her yıl yenilenerek internette yayınlanmasını yasal zorunluluk haline getireceğine ve iii) başta belediye meclisi, kent konseyi, kent kurultayı, ekonomik ve sosyal konsey toplantıları olmak üzere kentle ilgili karar alma süreçlerini içeren önemli toplantıların yerel radyo ve televizyon kanallarında canlı olarak yayınlanmasının sağlanacağına, seçim beyannamesinde vurgu yapmıştır.

Sonuç

“Yeni dönemde nasıl bir yerel yönetim modeli öngörülmektedir?” sorusu siyasi partilerin seçim beyannamelerinde yerel yönetimlere ilişkin vaatleri çerçevesinde değerlendirildiğinde, Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sisteminde yerel yönetimlerin nasıl bir görünüme kavuşacağına yönelik gerçek anlamda bir ipucu vermediğini, yerel yönetimlere ilişkin mevcut yapılanmanın

yönetişim ilkeleri bağlamında yapılacak birtakım değişiklikler dışında korunacağını göstermektedir. Siyasi partilerin seçim beyannameleri incelendiğinde yerel yönetimlerin daha çok kaynaklarının artırılması, belediyelerinin yetkilerinin tekrar düzenlenmesi, tüzel kişiliğini kaybeden yerel yönetim birimlerinin yeniden ele alınması, hizmet modellerinin geliştirilmesi, katılımcılık, şeffaflık ve hesap verebilirliğin geliştirilmesi başlıkları kapsamında ele alındığı görülmekte; partiler için yerel yönetim olgusunun birtakım değerler etrafında şekillendiği gözlemlenmektedir. Buna göre:

- **AK Parti** yerel yönetimlere ilişkin öncelikle a) belediye sayılarının azaltılması, büyükşehir belediye sayılarının artırılması ile ölçek ekonomisini getireceğini vurgulamak suretiyle verimlilik kavramına, b) kentlerin yatırımlardan daha çok faydalanabilmesi için yerel yönetimlerle merkezi idarenin ortak bir akıl ile hareket etme olgusu ile koordinasyon kavramına c) bazı hizmetlerin belediyelere devredilmesi suretiyle kamu hizmetlerinde etkinliğin artacağına yönelik görüşü ile etkinlik kavramına vurgu yapmaktadır. AK Parti'nin idari yapılanmaya ilişkin en somut önerisi, Büyükşehir Kanun Taslağını önümüzdeki dönemde yasalaşacağına yöneliktir. Ayrıntılarına yer vermese de AK Parti'nin bu idari yapılanma önerisi, ağırlıklı olarak 30 büyükşehir belediyesine ek olarak diğer illerde de yeni büyükşehir belediyelerinin kurulması, şeklinde yorumlanabilir.
- **MHP ve Saadet Partisi** seçim beyannamelerinde, yerel yönetimlere ilişkin yeni bir yapılanmaya veya örgüt modeline yer vermemekte, yerel yönetimlere ilişkin mevcut sisteme yönelik herhangi bir eleştiri getirmemektedirler. Her iki parti de devletin fonksiyonlarının belirlenmesi suretiyle, görevlerin merkez, taşra ve yerel yönetimler arasında dağılımının tekrar yapılacağı ve bu kapsamda da stratejik işlevlerin merkezileştirileceği, yerel yönetimlere de daha etkin hizmet sunulabilecekleri operasyonel işlevlerin verileceği ve bu hizmetlerin yerelleştirileceği vurgusunu yapmışlardır.
- **CHP** yerel yönetim vurgusunu, demokrasi, hizmette halka yakınlık, 6360 sayılı Kanun'la tüzel kişiliklerini kaybeden belediyelerin, köylerin ve il özel idarelerinin tüzel kişiliklerini tekrar kazanması vaadiyle demokratik temsil, hizmetlerde şeffaflık ve hesap verebilirlik, hizmetlere etkin katılım kapsamında yapmaktadır. CHP'nin yerel yönetim söyleminde daha çok demokratik temsil ve iyi yönetim gibi kavramlar ön plana çıkmaktadır.
- **İYİ Parti**'nin yerel yönetim vurgusu, devletin fonksiyonlarının belirlenmesi suretiyle, görevlerin merkez, taşra ve yerel yönetimler arasında dağılımının tekrar yapılacağı ve yerel yönetimlere de daha etkin hizmet sunulabilecekleri operasyonel işlevlerin verileceği üzerinden oluşmaktadır. Bununla birlikte İYİ Parti mülki idare sınırlarına genişleyen yeni büyükşehir modeline karşı çıkmakta, kent ve kırsal ayrımında nüfus kıstası yanında coğrafi koşullar, ulaşım imkânları, hizmet sunumu, kırsal kalkınma hedefleri, vatandaş memnuniyet ve ölçek ekonomisi gibi unsurlar dikkate alınarak yeni bir kentsel idari yapılanmaya gidilecek düzenlemeleri hayata geçireceğini vaat etmekte; ancak bu düzenlemeye yönelik beyannamesinde herhangi bir ayrıntıya yer vermemektedir.
- **HDP** ise yerel yönetim vurgusunu demokratik özerklik söylemi altında halkların kendi kendini yönetmesine imkân tanıyan, tüm ülkede demokratik yeni bir idari yapılanmanın gelişmesi üzerinden yaptığı bir önceki beyannamesindeki söyleminden uzaklaşmış ve yeni beyannamesinde yerel yönetimleri, CHP ile benzer bir stratejide ele almış ve değerlendirmiştir. Bu kapsamda HDP de 6360 sayılı Kanun sonrasında

bütün-şehir modeline karşı çıkmakta, asıl olarak merkezi idare tarafından yerel yönetimlere aktarılan kaynakların nasıl ve ne şekilde kullanılacağına bizzat yerel yönetimler tarafından karar verilmesinin önemi üzerinde durmaktadır. Bununla birlikte yerel hizmet kalitesinin ve kapasitesinin artırılmasına yönelik olarak hizmetlerin geliştirilmesini ön plana çıkarmaktadır.